

Република Македонија
МИНИСТЕРСТВО ЗА НАДВОРЕШНИ РАБОТИ

Директорат за дијаспора

РАБОТЕН КОМПЕНДИУМ 02
НОРМИ ЗА МАЛЦИНСТВОТА

Последна промена: 11.01.2008 г.

С о д р ж и н а:

I. Национални одредби	стр. 1
II. Меѓународни одредби	стр. 5
III. Билатерални спогодби	стр. 18

I. НАЦИОНАЛНИ ОДРЕДБИ

Од: УСТАВОТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Член 49 (1) Републиката се грижи за положбата и правата на припадниците на македонскиот народ во соседните земји и за иселениците од Македонија, го помага нивниот културен развој и ги унапредува врските со нив. Републиката притоа нема да се меша во суверените права на другите држави и во нивните внатрешни работи. (2) Републиката се грижи за културните, економските и социјалните права на граѓаните на Републиката во странство.

Од: ЗАКОНОТ ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА И РАБОТА НА ОРГАНИТЕ НА ДРЖАВНАТА УПРАВА¹

Член 18 (1) Министерството за надворешни работи ги врши работите што се однесуваат на:

(1)¹ надворешните работи и надворешната политика на Република Македонија;

(1)² воспоставувањето, развивањето и координирањето на односите, претставувањето и афирмирањето на Република Македонија на меѓународен план;

(1)³ заштита на интересите, правата и имотот на Републиката и нејзините државјани и на домашните правни лица во странство;

(1)⁴ координирањето и известувањето за политиката од надлежноста за која е основано;

(1)⁵ грижата за положбата и правата на припадниците на македонскиот народ во соседните земји;

(1)⁶ организацијата и раководењето со дипломатските, конзуларните и други претставништва на Република Македонија, како и организирање на системот на врски со нив; (...)

Член 31 (1) Агенцијата за иселеништво ги врши работите што се однесуваат на

положбата и правата на иселениците од Македонија; помагањето на нивниот културен развој и унапредувањето на врските со нив и нивните организации; запознавањето на иселениците од Македонија со состојбата во Република Македонија; создавањето услови за враќање на иселениците во Република Македонија; создавањето услови за вклучување на иселениците во јавниот и економскиот живот на Република Македонија и врши и други работи утврдени со закон. (...)

Од ЗАКОНОТ ЗА НАДВОРЕШНИ РАБОТИ²

Член 2 (...) 3. "Органи за вршење на надворешни работи" се:

- Претседателот на Република Македонија (во натамошниот текст: претседателот);

- Собранието на Република Македонија (во натамошниот текст: Собранието);

- Владата на Република Македонија (во натамошниот текст: Владата) и

- Министерството за надворешни работи на Република Македонија (во натамошниот текст: Министерството) и министерот за надворешни работи (во натамошниот текст: министерот);

г) Министерство за надворешни работи

¹ Службен весник на Република Македонија бр. 58/2000

² Службен весник на Република Македонија бр. 46 од 11.04.2006 година; се применува од 01.01.2007 година

Член 8 Во вршењето на надворешните работи Министерството:

(...)

- (10) - се грижи за положбата и правата на припадниците на македонскиот народ во соседството;
- (11) - се грижи за положбата и човековите права на припадниците на заедниците, државјани на Република Македонија во странство;
- (12) - се грижи за положбата и човековите права на државјаните на Република Македонија кои привремено или постојано престојуваат во странство, како и за иселениците;
- (13) - ги организира и раководи со дипломатско-конзуларните и другите претставништва на Република Македонија и го организира системот на врски со нив;

а) Органи на државната управа

Член 10 (1) Органите на државната управа во координација со Министерството, ги усогласуваат активностите во билатералните и мултилатералните разговори и преговори, во настапите на средбите со меѓународните субјекти и на меѓународните конференции ги застапуваат ставовите на утврдената надворешна политика на Република Македонија.

(2) Во вршењето на надворешните работи органите на државната управа:

- кои учествуваат во меѓународните организации или меѓународни конференции го информираат Министерството за прашања од интерес за Република Македонија, за нејзините граѓани и правни лица;
- учествуваат во меѓународната соработка во рамките на своите надлежности и овластувања и се должни да постапуваат согласно со упатствата и инструкциите на Министерството кои се однесуваат на воспоставување, развој и прекин на соработката со странски субјекти;
- комуницираат со дипломатско-конзуларните претставништва и меѓународни организации во Република Македонија и во странство исклучително преку Министерството, освен ако со меѓународен договор поинаку не е утврдено;
- задолжително го известуваат Министерството за нивните претстојни билатерални и мултилатерални средби или преговори со претставници на други држави или за меѓународни конференции на кои, доколку Министерството оцени за потребно, испраќа свој претставник или претставник од дипломатско-конзуларното претставништво и
- за прашањата што се однесуваат на спроведувањето на надворешната политика, претходно се усогласуваат со Министерството и по завршената задача го известуваат. До усогласувањето, другите министерства и органи на државната управа дејствуваат согласно со ставовите и инструкциите на Министерството.

Од Законот за државјанство на Република Македонија³

(...) **3. Со природување**

Член 7 (1) Државјанство на Република Македонија со природување може да стекне странец кој лично поднел барање за прием во државјанство на Република Македонија, ако ги исполнува следниве услови:

- 1) да наполнил 18 години живот;
- 2) до поднесувањето на барањето законски и постојано да живее на територијата на Република Македонија најмалку осум години;
- 3) да има обезбедено стан и постојан извор на средства за егзистенција во висина која овозможува материјална и социјална сигурност под услови утврдени со закон;
- 4) во Република Македонија и во државата чиј државјанин е да не бил казнуван со казна затвор во траење од најмалку една година, за дела за кои се гони по службена должност и кои се казниви според прописите во Република Македонија;
- 5) против него да не се води кривична постапка во Република Македонија и во државата чиј државјанин е;
- 6) да го владее македонскиот јазик до тој степен да може лесно да се разбере со околината;
- 7) да не е изречена мерка забрана за престој во Република Македонија;

³ Службен весник на Република Македонија бр. 45 од 07.07.2004 г.

8) неговиот прием во државјанство на Република Македонија да не ја загрозува безбедноста и одбраната на Република Македонија;

9) да потпише заклетва дека ќе биде лојален граѓанин на Република Македонија и

10) да има отпуст од досегашното државјанство или да докаже дека ќе го добие ако биде примен во државјанство на Република Македонија.

(2) Исполнувањето на условот од ставот 1 точка 6) на овој член ќе го утврди посебна комисија формирана од Владата на Република Македонија.

(3) Условот од ставот 1 точка 10) на овој член ќе се смета дека е исполнет ако странецот докаже дека е без државјанство или ако докаже дека државјанството според законот на неговата држава ќе го изгуби со самото природување во државјанството на Република Македонија.

(4) По исклучок од ставот 3 на овој член, ако странската држава не дава отпуст или за отпуст од државјанство поставува такви услови кои странецот не е возможно да ги исполни, а притоа да не се создадат egzистенцијални или безбедносни проблеми за него и семејството, тој ќе биде примен во државјанство на Република Македонија ако даде изјава дека се откажува од странското државјанство.

(5) Во решението со кое се одбива барањето за стекнување на државјанство на Република Македонија со природување според ставот 1 точка 8) на овој член, органот ќе ги образложи причините заради кои го донел решението, а притоа водејќи сметка за заштита на јавниот интерес.

Член 11 (1) Иселеник од Република Македонија, како и негов потомок до прво колено, може со природување да стекне државјанство на Република Македонија иако не ги исполнува условите од членот 7 став 1 **точки 2) и 10)** на овој закон.

(2) Иселеник, во смисла на овој закон, се смета граѓанин на Република Македонија кој се иселил од Република Македонија во друга држава, освен во матичната земја, без оглед на полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичкото и верското уверување, имотната и општествената положба.

Член 14 (1) Странец кој ги исполнува условите од членот 7 став 1 **точки 1) и 8)** на овој закон може со природување да стекне државјанство на Република Македонија ако тоа претставува особен научен, економски, културен, спортски или друг национален интерес.

(2) Владата на Република Македонија со уредба ќе ги утврди критериумите за особен научен, економски, културен, спортски или друг национален интерес за стекнување на државјанство во смисла на ставот 1 од овој член.

(3) Владата на Република Македонија дава мислење за постоење на особениот интерес во смисла на ставот 1 од овој член.

(4) Покрај странецот од ставот 1 на овој член со природување може да стекне државјанство на Република Македонија и неговиот брачен другар под условите од членот 12 на овој закон.

Од Решението на УСТАВНИОТ СУД на Република Македонија У. бр. 42/2004⁴

(...) Клучен критериум некое лице да се смета за иселеник е лицето да заминало од Република Македонија како државјанин на Република Македонија, што значи **подоцна да го загубило државјанството** и лицето да заминало во друга држава освен во матичната земја.

Од УРЕДБАТА за утврдување на критериумите за особен научен, економски, културен, спортски или друг национален интерес за стекнување на државјанство на република Македонија⁵

(...) **Член 6** (1) Друг особен национален интерес во смисла на оваа уредба, освен особениот национален интерес утврден во членовите 2,3,4 и 5 од оваа уредба постои за странец кој поднел барање за стекнување со државјанство на Република Македонија, а не е иселеник од Република Македонија, ниту негов потомок до прво колено и ако исполнува најмалку еден од следниве услови:

- да е по потекло од Република Македонија, а живее надвор од нејзините граници и го познава македонскиот јазик;
- има издадено позитивна публицистичка дејност за историјата, политичкиот и економскиот развој на Република Македонија;
- презема активности со кои ја афирмира Република Македонија во светот;
- е активен во друштвата и заедниците на Република Македонија во странство.

⁴ Службен весник на Република Македонија бр. 114/26.12.2005 г.

⁵ Службен весник на Република Македонија бр. 9 од 09.02.2005 г.

(2) Постојењето на особениот национален интерес врз основа на критериумите од став 1 на овој член, во зависност од утврдените надлежности, го оценува Агенцијата за иселеништво, Министерството за внатрешни работи и **Министерството за надворешни работи**. (...)

Од Платформските определби на Директоратот за дијаспора при Министерството за надворешни работи на Република Македонија

(...) Оперативно-административната класификација на категориите граѓани кои живеат надвор од територијата на Република Македонија (дијаспора, иселеништво):

ПАТРИДИ - македонски државјани на подолг престој во странство;

ЕКСПАТРИДИ (иселеници) - поранешни државјани што по сопствена воља добиле отпуст од македонско, а се стекнале со друго државјанство;

БИ/ПОЛИПАТРИДИ - стекнале друго државјанство без да излезат од македонско или го повратиле македонското државјанство задржувајќи го државјанството на резидентната држава;

НОНПАТРИДИ - државјани на други држави што се по потекло Македонци и кои или никогаш немале македонско државјанство или го изгубиле поради промена на државните граници (вклучително и распаѓањето на СФР Југославија).

II. МУЛТИЛАТЕРАЛНИ ОДРЕДБИ

Од: МЕЃУНАРОДНИОТ ПАКТ ЗА ГРАЃАНСКИТЕ И ПОЛИТИЧКИТЕ ПРАВА⁶

Член 27 Во државите, каде што постојат етнички, верски или јазични малцинства, лицата кои припаѓаат на тие малцинства не можат да бидат лишени од правото да имаат, заедно со другите членови на својата група, свој посебен културен живот, да ја манифестираат и да ја исполнуваат својата сопствена вера или да се служат со својот јазик.

Од: РАМКОВНА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ МАЛЦИНСТВА⁷

Државите членки на Советот на Европа и другите држави, потписнички на оваа рамковна конвенција,
Оценувајќи дека целта на Советот на Европа е остварување на потесно единство меѓу неговите членки за да се сочуваат и унапредуваат идеите и принципите што се нивно заедничко наследство;
Оценувајќи дека еден од начините за постигнување на таа цел е заштитата и развојот на правата на човекот и основните слободи; Сакајќи да ја реализираат Декларацијата на шефовите на држави и влади на државите членки на Советот на Европа прифатена во Виена на 9 октомври 1993;
Решени да го заштитуваат постоењето на националните малцинства на нивните територии; Оценувајќи дека потресите во европската историја покажаа дека заштитата на националните малцинства е од суштинско значење за стабилноста, демократската сигурност и мирот на континентот;
Оценувајќи дека едно плуралистичко и вистински демократско општество мора не само да го почитува етничкиот, културниот, јазичниот и верскиот идентитет на секој припадник на национално малцинство, туку и да создава услови за изразување, соочување и развој на тој идентитет;
Оценувајќи дека создавањето на атмосфера на толеранција и дијалог е неопходно со цел културната разновидност да биде извор и фактор не на поделба, туку на збогатување за секое општество;
Оценувајќи дека развојот на толерантна и просперитетна Европа не зависи само од соработката меѓу државите, туку бара и прекугранична соработка меѓу локалните и регионалните власти при почитување на Уставот и територијалниот интегритет на секоја држава;
Имајќи ги предвид обврските за заштита на националните малцинства содржани во конвенциите и декларациите на Обединетите Нации, како и во документите на Конференцијата за европска безбедност и соработка, посебно документот од Копенхаген од 29 јуни 1990;
Решени да го дефинираат принципите што треба да се почитуваат и обврските што произлегуваат од тие принципи со цел, во рамките на државите членки и на другите држави кои ќе се приклучат кон овој инструмент, да се обезбеди ефикасна заштита на националните малцинства и на правата и слободите на припадниците на тие малцинства со почитување на владеењето на правото, територијалниот интегритет и националниот суверенитет;
Одлучи да ги спроведуваат принципите наведени во оваа Рамковна конвенција низ национални закони и соодветна политика на владите,

Се согласија за следново:

ДЕЛ ПРВИ

Член 1 Заштитата на националните малцинства и на правата и слободите на припадниците на тие малцинства е интегрален дел на меѓународната заштита на човековите права и, како таква, претставува област на меѓународната соработка.

Член 2 Одредбите на оваа Рамковна конвенција ќе бидат совесно применувани, во дух на разбирање и толеранција, како и со почитување на принципите на добрососедство, пријателски односи и соработка меѓу државите.

Член 3 (1) Секој припадник на национално малцинство има право слободно да избере да биде или да не биде третиран како таков, а никаква штета не смее да произлезе од таквиот избор или од вршењето на правата поврзани со тој избор. (2) Припадниците на националните малцинства можат поединечно и заедно со други да ги вршат правата и слободите што произлегуваат од принципите наведени во оваа Рамковна конвенција.

⁶ Ратификуван од СФР Југославија; преземен по пат на сукцесија

⁷ Македонски ратификат од 1997 година

ДЕЛ ВТОРИ

Член 4 (1) Страните се обврзуваат да му го гарантираат на секој припадник на национално малцинство правото на еднаквост пред законот и на еднаква законска заштита. Во тој поглед, се забранува секаква дискриминација заснована врз припадноста кон национално малцинство. (2) Странките се обврзуваат, доколку е потребно, да донесат соодветни мерки за унапредување, во сите области на економскиот, општествениот, политичкиот и културниот живот, на целосна и ефикасна еднаквост меѓу припадниците на националното малцинство и припадниците на мнозинството. Во тој поглед, тие ќе водат сметка за специфичните услови на припадниците на националните малцинства. (3) Мерките прифатени согласно став 2 не се сметаат за акт на дискриминација.

Член 5 (1) Страните се обврзуваат да ги унапредуваат условите за да им овозможат на припадниците на националните малцинства да ја сочуваат и развиваат својата култура, како и да ги сочуваат суштинските елементи на нивниот идентитет - нивната вера, нивниот јазик, нивните традиции и нивното културно наследство. (2) Не навлегувајќи во мерките што се преземаат за спроведување на нивната општа политика за интеграција, Страните се воздржуваат од секаква политика или практика чија цел е асимилација на припадниците на националните малцинства против нивната волја и ќе ги штитат тие припадници од секаква акција чија цел е таквата асимилација.

Член 6 (1) Страните ќе го поттикнуваат духот на толеранција и меѓукултурен дијалог, а ќе преземаат и ефикасни мерки за унапредување на заемното почитување и разбирање и соработката меѓу сите лица кои живаеат на нивната територија, без оглед на нивниот етнички, културен, јазичен или верски идентитет, посебно во областа на образованието, културата и медиумите. (2) Страните се обврзуваат да преземат соодветни мерки за заштита на лицата кои би можеле да бидат жртви на закани или акти на дискриминација, непријателство или насилство поради нивниот етнички, културен, јазичен или верски идентитет.

Член 7 (1) Страните ќе му го обезбедат на секој припадник на национално малцинство почитувањето на правото на слобода на мирно собирање, на слобода на здружување, слобода на изразување и слобода на мисла, совест и вера.

Член 8 (1) Страните се обврзуваат да му го признаат на секој припадник на национално малцинство правото на изразување на неговата вера или убедување, како и правото на формирање на верски институции, организации и здруженија.

Член 9 (1) Страните се обврзуваат да признаат дека правото на слобода на изразување на секој припадник на национално малцинство ја вклучува слободата на мислење и примање или давање информации или идеи на малцински јазик, без мешање на јавните власти и без оглед на границите. Во пристапот до медиумите, Страните, во рамките на нивниот правен систем, ќе обезбедат, припадниците на националното малцинство да не бидат дискриминирани. (2) Првиот став не ги спречува Страните да ги подведат под режим на дозвола, што не е дискриминаторски и што се засновува врз објективни критериуми, претпријатијата за радио, телевизија и филм. (3) Страните нема да го попречуваат формирањето и користењето на пишаните медиуми од страна на припадниците на националните малцинства. Во законските рамки за радиото и телевизијата, тие, во рамките на можното и имајќи ги предвид одредбите од првиот став, ќе им овозможат на припадниците на националните малцинства да формираат и користат нивни сопствени медиуми. (4) Во рамките на нивниот правен систем, Страните ќе донесат соодветни мерки за олеснување на пристапот на припадниците на националните малцинства до медиумите, заради унапредување на толеранцијата и овозможување на културен плурализам.

Член 10 (1) Страните се обврзуваат да му го признаат на секој припадник на националното малцинство правото на слободна и непречена употреба на неговиот малцински јазик дома и на јавни места, усно и во пишана форма. (2) Во подрачја населени со припадници на националните

малцинства по традиција или во значителен број, доколку таквите припадници тоа го побараат и доколку таквото барање одговара на реалната потреба, Страните ќе вложуваат напори, во рамките на можното, да обезбедат услови за користење на малцинскиот јазик во односите меѓу тие припадници и административните власти. (3) Страните се обврзуваат да му го гарантираат правото на секој припадник на национално малцинство да биде информиран, во најкус можен рок, и на јазик што го разбира, за причините на неговото апсење, видот и причината за обвинението подигнато против него, како и правото да се брани на тој јазик, ако е потребно со бесплатна помош на преведувач.

Член 11 (1) Страните се обврзуваат да му го признаат на секој припадник на национално малцинство правото да го користи своето презиме (семејно име) и своите имиња на малцинскиот јазик, како и правото на нивното официјално признавање, според модалитетите предвидени во нивниот правен систем. (2) Страните се обврзуваат да му го признаат на секој припадник на национално малцинство правото, на својот малцински јазик да презентира натписи, знаци и други информации од приватен карактер видливи за јавноста. (3) Во подрачјата традиционално населени со значителен број припадници на националните малцинства, Страните, во рамките на нивниот правен систем, вклучувајќи ги, доколку соодветствува, и спогодбите со други држави, ќе вложуваат напори, водејќи сметка за нивните специфични услови, да ги презентираат локалните традиционални називи, имињата на улиците и другите топографски ознаки наменети на јавноста, и на малцинскиот јазик, доколку постои доволно барање за такви ознаки.

Член 12 (1) Страните ќе преземат, доколку е потребно, мерки во образованието и истражувањата, за унапредување на сознанијата за културата, историјата, јазикот и верата на нивните национални малцинства како и на мнозинството. (2) Во овој контекст, Страните, меѓу другото, ќе понудат соодветни можности за образование на наставници и пристап до учебниците, а ќе ги олеснат контактите меѓу учениците и наставниците од различните заедници. (3) Страните се обврзуваат да ја унапредуваат еднаквоста на можностите во пристапот до образованието во сите степени за припадниците на националните малцинства.

Член 13 (1) Во рамките на нивниот образовен систем, Страните им го признаваат на припадниците на националните малцинства правото на формирање и управување со нивните сопствени приватни установи за образование и обука. (2) Вршењето на ова право не подразбира никаква финансиска обврска за Страните.

Член 14 (1) Страните се обврзуваат да му го признаат на секој припадник на националното малцинство правото да го изучува својот малцински јазик. (2) Во подрачјата населени со припадници на националните малцинства по традиција или во значителен број, доколку постои доволно големо барање, Страните ќе вложуваат напори да обезбедат, во рамките на можното и во рамките на нивниот образовен систем, на припадниците на тие малцинства да им се овозможи да го изучуваат малцинскиот јазик или да посетуваат настава на тој јазик. (3) Ставот 2 од овој член ќе се применува без оглед на изучувањето на официјалниот јазик или наставата на тој јазик.

Член 15 (1) Страните се обврзуваат да создадат услови потребни за ефикасно учество на припадниците на националните малцинства во културниот, општествениот и економскиот живот, како и во јавните работи, посебно во оние што ги засегаат.

Член 16 (1) Страните се воздржуваат од мерки кои, ја менуваат застапеноста на населението во подрачја во кои живеат припадници на националните малцинства, и имаат за цел да ги ограничат правата и слободите што произлегуваат од принципите наведени во оваа Рамковна конвенција.

Член 17 (1) Страните се обврзуваат да не го попречуваат правото на припадниците на националните малцинства слободно и мирољубиво да одржуваат контакти со лица од другата страна на границите кои законски се наоѓаат во други држави, посебно оние со кои тие имаат заеднички етнички, културен, јазичен или верски идентитет, или заедничко културно

наследство. (2) Страните се обврзуваат да не го попречуваат правото на припадниците на националните малцинства да учествуваат во работата на невладини организации, како на национален, така и на меѓународен план.

Член 18 (1) Страните ќе вложуваат напори, доколку е потребно за склучување на билатерални и мултилатерални спогодби со други држави, посебно со соседните држави, заради обезбедување на заштитата на припадниците на соодветните национални малцинства. (2) Доколку е потребно, Страните ќе преземаат мерки за поттикнување на прекуграничната соработка.

Член 19 (1) Страните се обврзуваат да ги почитуваат и спроведуваат принципите содржани во оваа Рамковна конвенција внесувајќи ги, доколку е потребно, само ограничувањата, рестрикциите или укинувањата предвидени во меѓународните правни инструменти, посебно во Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи и нејзините Протоколи, ако тие се однесуваат на правата и слободите што произлегуваат од споменатите принципи.

ДЕЛ ТРЕТИ

Член 20 (1) Во вршењето на правата и слободите што произлегуваат од принципите наведени во оваа Рамковна конвенција, припадниците на националните малцинства ги почитуваат националното законодавство и правата на другите, посебно правата на припадниците на мнозинството или на другите национални малцинства.

Член 21 (1) Ништо во оваа Рамковна конвенција нема да биде толкувано како да дава право да се презема активност или да се постапува спротивно на основните принципи на меѓународното право и посебно на суверената еднаквост, територијалниот интегритет и политичката независност на државите.

Член 22 (1) Ништо во оваа Рамковна конвенција нема да биде толкувано како да ги ограничува или укинува човековите права и основни слободи што се признати согласно законите на секоја Договорна страна или друга спогодба во која таа е потписничка.

Член 23 (1) Правата и обврските што произлегуваат од принципите наведени во оваа Рамковна конвенција, во мерка во која се соодветни на Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи и нејзините Протоколи, се подразбираат согласно со последните.

ДЕЛ ЧЕТВРТИ

Член 24 (1) Комитетот на министрите на Советот на Европа е задолжен да го надгледува спроведувањето на оваа Рамковна конвенција од страна на Договорните страни. (2) Страните кои не се членки на Советот на Европа ќе учествуваат во механизмот на спроведување според модалитетите што треба да се утврдат.

Член 25 (1) Во рок од една година од денот на стапувањето на сила на оваа Рамковна конвенција по однос на некоја Договорна страна, таа ќе му достави на Генералниот секретар на Советот на Европа целосни информации за законските и други мерки што ги презела заради остварување на принципите наведени во оваа Рамковна конвенција. (2) Подоцна, секоја Страна ќе му доставува на Генералниот секретар, повремено и секогаш кога тоа ќе го побара Комитетот на министрите, секаква друга информација во врска со спроведувањето на оваа Рамковна конвенција. (3) Генералниот секретар му ги пренесува на Комитетот на министрите сите информации добиени согласно одредбите од овој член.

Член 26 (1) Кога ја проценува усогласеноста на мерките преземени од некоја Страна заради остварување на принципите наведени во оваа Рамковна конвенција, на Комитетот на министрите му помага советодавен комитет чишто членови имаат призната компетентност во областа на заштитата на националните малцинства. (2) Составот на овој советодавен комитет, како и неговите процедурални правила, ги определува Комитетот на министрите во рок од една година од денот на стапувањето на сила на оваа Рамковна конвенција.

ДЕЛ ПЕТТИ ...

Од: ЕВРОПСКАТА ПОВЕЛБА ЗА РЕГИОНАЛНИТЕ ИЛИ МАЛЦИНСКИТЕ ЈАЗИЦИ⁸

Преамбула

Државите Членки на Советот на Европа, потписнички на оваа Повелба,

Оценувајќи дека цел на Советот е постигнување на потесно единство меѓу неговите Членки, особено заради сочувување и унапредување на идеалите и принципите коишто претставуваат нивно заедничко наследство;

Оценувајќи дека заштитата на историските регионални или малцински јазици на Европа, од кои на некои им се заканува опасност да исчезнат во текот на времето, придонесува за одржување и развој на традициите и на културното богатство на Европа;

Оценувајќи дека правото на користење на регионалните или малцинските јазици во приватниот и јавниот живот претставува неутуѓиво право, согласно со принципите на Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права на Обединетите нации и со духот на Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи на Советот на Европа;

Земајќи ги предвид активностите остварени во рамките на КЕБС, а посебно Завршниот документ од Хелсинки од 1975 и Документот од состанокот во Копенхаген од 1990 година;

Истакнувајќи ја вредноста на интеркултурализмот и повеќејазичноста и сметајќи дека заштитата и поттикнувањето на регионалните или малцинските јазици не треба да бидат на штета на официјалните јазици и потребата тие да се научат;

Свесни за фактот дека заштитата и унапредувањето на малцинските или регионалните јазици во одделни земји и региони на Европа претставуваат значаен придонес кон изградбата на Европа заснована врз принципите на демократијата и културната разновидност во рамките на државниот суверенитет и територијалниот интегритет;

Имајќи ги предвид специфичните услови и историските традиции својствени на секој регион во земјите на Европа,

Се согласија за следново:

ДЕЛ ПРВ - Општи одредби

Член 1 - Значење на поимите За целите на оваа Повелба: а) под поимот “регионални или малцински јазици” се подразбираат јазиците i) кои на територијата на една држава традиционално ги употребуваат државјани на таа држава кои претставуваат бројно помала група од останатиот дел на населението на државата; и ii) кои се различни од официјалниот (официјалните) јазик (јазици) на таа држава; тој поим не ги вклучува ниту дијалектите на официјалниот (официјалните) јазик (јазици) на таа држава, ниту јазиците на мигрантите. б) под “територија на која се употребува регионален или малцински јазик” се подразбира географска област во која тој јазик е средство за изразување на определен број лица кој го оправдува донесувањето на одделни мерки на заштита и унапредување предвидени со оваа Повелба; в) под “јазици без територија” се подразбираат јазиците со кои се служат државјаните на државата, а кои се различни од јазикот (јазиците) на кој (на кои) говори останатиот дел од населението на државата, но кои, и покрај тоа што се во традиционална употреба на територијата на државата, не можат да се однесуваат на некоја посебна нејзина географска област.

Член 2 – Обврски (1) Секоја Страна се обврзува да ги применува одредбите од делот ИИ на сите регионални или малцински јазици на коишто се говори на нејзината територија и кои одговараат на дефинициите од членот (1) (2) Што се однесува на секој јазик наведен во моментот на ратификацијата, прифаќањето или одобрувањето, согласно со членот 3, секоја Страна се обврзува дека ќе применува најмалку триесет и пет ставови или алинеи избрани меѓу одредбите од делот ИИИ на оваа Повелба, од кои најмалку три од секој од членовите 8 и 12 и една од секој од членовите 9, 10, 11 и 1(3)

Член 3 – Модалитети (1) Секоја држава договорничка, во своите инструменти за ратификација, прифаќање или одобрување, е должна да го наведе секој регионален или малцински јазик или секој официјален помалку распространет јазик на целокупната или на дел од својата територија, на кој се применуваат ставовите избрани согласно став 2 на членот (2) (2) Секоја Страна, во секој момент потоа, може да го извести Генералниот секретар дека ги прифаќа

⁸ Не е ратификувана; треба да се третира како МЕЃУНАРОДЕН СТАНДАРД

обврските што произлегуваат од одредбите на секој друг став од оваа Повелба, што не се внесени во нејзините инструменти за ратификација, прифаќање или одобрување, или дека ќе го применува ставот 1 од овој член на другите регионални или малцински јазици, или на други помалку распространети официјални јазици на целокупната или на дел од нејзината територија. (3) Обврските наведени во предходниот став ќе се сметаат за составен дел на ратификацијата, прифаќањето или одобрувањето и ќе го имаат истото дејство почнувајќи од денот на нивната нотификација.

Член 4 - Постоен систем на заштита (1) Ниту една одредба од оваа Повелба не може да се толкува како да ги ограничува или укинува правата што ги гарантира Европската конвенција за човекови права. (2) Одредбите на оваа Повелба не засегаат во кои и да е поповолни одредби со кои се регулира положбата на регионалните или малцинските јазици или правниот статус на припадниците на малцинствата кои веќе постојат во Страната или се наведени во релевантните меѓународни двострани или повеќестрани спогодби.

Член 5 - Постојни обврски (1) Ништо во оваа Повелба не може да се толкува како право да се презема било каква активност или да се спроведува било каква акција којашто е спротивна на целите на Повелбата на Обединетите нации или на други обврски од меѓународното право, подразбирајќи го и принципот на суверенитет и територијален интегритет на државите.

Член 6 – Информирање (1) Страните се обврзуваат да ги информираат заинтересираните власти, организации и лица за правата и обврските наведени во оваа Повелба.

ДЕЛ ВТОРИ - Цели и принципи чие остварување е во согласност со став 1 од членот (2)

Член 7 - Цели и принципи (1) Во однос на регионалните или малцинските јазици, на териториите на кои се говорат и според ситуацијата на секој јазик, Страните ги темелат својата политика, своето законодавство и својата практика врз следните цели и принципи: а) признавањето на регионалните или малцинските јазици како израз на културното богатство; б) усогласување со географскиот простор на секој регионален или малцински јазик, но на начин кој овозможува постојните или новите административни поделби да не претставуваат пречка за унапредувањето и развојот на таквиот регионален или малцински јазик; в) потребата од одлучна акција за развој на регионалните или малцинските јазици со цел тие да се сочуваат; г) олеснувањето и/или поттикнувањето на усменото и писменото користење на регионалните или малцинските јазици во јавниот и приватниот живот; д) оддржувањето и развојот на односите меѓу областите што ги покрива оваа Повелба, меѓу групите коишто се служат со определен регионален или малцински јазик и другите групи на истата држава кои говорат на јазик користен во идентичен или сличен вид, како и воспоставување на културни врски со други групи на државата кои говорат на други јазици; е) ставањето на располагање на соодветни начини и средства за образование и изучување на регионални или малцински јазици во сите степени; ж) ставањето на располагање на средства што ќе им овозможат на оние кои не го познаваат регионалниот или малцинскиот јазик, а живеат во област во која тој јазик е во употреба, да го изучуваат, доколку тоа е нивна желба; з) унапредување на проучувањата и истражувањата на регионалните или малцинските јазици на универзитетите и соодветните установи; 3) унапредување на соодветни начини за транснационална размена во областите опфатени со оваа Повелба во врска со регионалните или малцинските јазици коишто се користат на идентичен или сличен начин во две или повеќе држави. (2) Страните се обврзуваат, доколку тоа се уште не го сториле, да елиминираат секаков вид неоправдано исклучување, ограничување или давање предност во врска со употребата на еден регионален или малцински јазик чија цел е да се спречи сочувувањето или да се доведе во опасност неговиот развој. Донесувањето на посебни мерки во корист на заштитата на регионалните или малцинските јазици со кои се унапредува рамноправноста меѓу корисниците на тие јазици и другиот дел од населението, а чија цел е грижа за нивната посебна положба, не се смета за акт на дискриминација против корисниците на пошироко распространетите јазици. (3) Страните се обврзуваат, со соодветни мерки, да го

поттикнуваат меѓусебното разбирање на сите јазични групи во земјата, со тоа што почитувањето, разбирањето и толеранцијата по однос на регионалните или малцинските јазички ќе ги наведат меѓу целите на воспитанието и образованието што се спроведуваат во нивната земја, како и да ги поттикнуваат средствата за масовна комуникација да ја остваруваат истата цел. (4) Определувајќи ја својата политика по однос на регионалните или малцинските јазички, Страните се обврзуваат да ги земат предвид желбите и потребите на групите кои говорат на споменатите јазички. Тие се поттикнувани, доколку се укаже потреба, да формираат тела со задача да им даваат совети на надлежните власти за сите прашања во врска со регионалните или малцинските јазички. (5) Страните се обврзуваат, мутатис мутандис, да ги применуваат принципите наведени во ставовите од 1 до 4 на јазичките без територија. Сепак, во случајот со тие јазички, видот и обемот на мерките што треба да се преземат заради спроведување на оваа Повелба ќе бидат флексибилни, при што ќе се води сметка за потребите, желбите, традициите и карактеристиките на групите кои говорат на споменатите јазички.

ДЕЛ ТРЕТИ - Мерки во корист на употребата на регионалните или малцинските јазички во јавниот живот што треба да се донесат во согласност со преземените обврски врз основа на став 2 од членот (2)

Член 8 – Образование

(1) Во областа на образованието, Страните се обврзуваат, што се однесува на територијата на која се користат споменатите јазички, а според ситуацијата на секој јазик и без штета за наставата на официјалниот (официјалните) јазик (јазички) на државата да: а) i) предвидат можност за предучилишно воспитание на соодветните регионални или малцински јазички; или ii) предвидат можност суштинскиот дел на предучилишното воспитание да се изведува на односните регионални или малцински јазички; или iii) применуваат една од мерките наведени под и и ии барем на учениците чии семејства тоа го бараат и чијшто број се смета за доволен; или iv) доколку јавните власти немаат директни надлежности во областа на предучилишното воспитание, да ја поттикнуваат и/или фаворизираат примената на мерките наведени под i до iii; б) i) предвидат можност за основно образование на соодветните регионални или малцински јазички; или да ii) предвидат можност суштинскиот дел на основното образование да се изведува на соодветните регионални или малцински јазички; или да iii) предвидат, во рамките на основното образование, наставата на соодветните регионални или малцински јазички да биде составен дел на наставниот план и програма; или да iv) применат една од мерките наведени под и до ии барем на учениците чии семејства тоа го сакаат и чијшто број се смета за доволен. в) i) предвидат можност за средно образование на соодветните регионални или малцински јазички; или ii) предвидат можност суштинскиот дел на средното образование да се изведува на регионалните или малцински јазички; или iii) предвидат, во рамките на средното образование, наставата на соодветните регионални или малцински јазички да биде составен дел на наставниот план и програма; или да iv) применат една од мерките наведени под и до ии барем на учениците кои тоа го бараат - или, во даден случај, чии семејства тоа го бараат - во број што се смета за доволен; г) i) предвидат можност за техничко и стручно образование на соодветните регионални или малцински јазички; или ii) предвидат можност поголем дел од техничкото и стручно образование да се изведува на соодветните регионални или малцински јазички; или iii) предвидат, во рамките на техничкото и стручно образование, изучување на соодветните регионални или малцински јазички како составен дел на наставниот план и програма; или iv) применат една од мерките наведени под i до iii барем на учениците кои тоа го бараат - или, во даден случај, чии семејства тоа го бараат - во број што се смета за доволен; д) i) предвидат можност за универзитетско образование и други видови високо образование на регионални или малцински јазички; или ii) предвидат олеснувања за изучување на тие јазички, како дисциплина на универзитетското и високото образование; или iii) доколку, поради улогата на државата во врска со установите за високо образование, алинеите и и ии не можат да се применат, го поттикнуваат и дозволат универзитетското образование или другите видови високо образование на регионални или малцински јазички, и обезбедат средства коишто ќе овозможат изучување на тие јазички на универзитетот или во други установи за високо образование; г) i) преземаат мерки за организирање на курсеви за образование на возрасни или за перманентно образование предимно или целосно на регионални или малцински јазички; или ii) ги предложат

тие јазици како дисциплини во образованието на возрасните и во перманентното образование; или iii) доколку државните органи немаат непосредна надлежност во областа на образованието на возрасните, го поттикнуваат и/или поддржуваат изучувањето на тие јазици во рамките на образованието на возрасните и на перманентното образование; е) преземаат мерки за изучување на историјата и културата чиј израз е регионалниот или малцинскиот јазик; ж) обезбедуваат почетно и перманентно образование на наставници потребни за реализација на она што е наведено во ставовите од а до е прифатено од Страната; з) формираат еден или повеќе органи за контрола задолжени да ја следат примената на преземените мерки и напредокот остварен во установата или развојот во образованието на регионалните или малцинските јазици, како и за тие прашања да изготвуваат периодични извештаи кои ќе бидат објавени. (2) Во областа на образованието на териториите на кои регионалните или малцинските јазици традиционално не се во употреба, Страните се обврзуваат да дозволат, да поддржат или да овозможат, доколку тоа го оправдува бројот на корисниците на регионалниот или малцинскиот јазик, образование или изучување на регионалниот или малцинскиот јазик на сите соодветни нивоа на образованието.

Член 9- Судска надлежност

(1) Во однос на административните единици утврдени од судските власти во кои живеат толкав број лица кои говорат на регионален или малцински јазик кој ги оправдува долунаведените мерки, според ситуацијата на секој од тие јазици и под услов, користењето на можностите наведени во овој став судијата да не го смета како пречка за доброто функционирање на правдата, Страните се обврзуваат: а) во кривичната постапка: i) да предвидат можност, судските органи, на барање на една од странките, да ја водат постапката на регионални или малцински јазици; и/или ii) да му го гарантираат на обвинетиот правото да се изразува на својот регионален или малцински јазик; и/или iii) да предвидат можност, поднесоците и доказите, дадени во пишана форма или усно, да не се сметаат за неприфатливи само заради тоа што се формулирани на регионален или малцински јазик; и/или iv) да предвидат составување на потребните документи во врска со судска постапка на регионални или малцински јазици, доколку е потребно со помош на преведувачи и преводи, што заинтересираните нема да ги изложат на дополнителни трошоци; б) во граѓанската постапка: i) да предвидат можност, судските органи, на барање на една од странките, да ја водат постапката на регионален или малцински јазик; и/или ii) да овозможат, кога една од странките треба лично да се појави пред судот, да може да се изразува на својот регионален или малцински јазик и притоа да не биде изложена на дополнителни трошоци; и/или iii) да овозможат, документите и доказите да бидат дадени на регионален или малцински јазик, доколку е потребно со помош на преведувачи и преводи. в) во постапките пред судовите надлежни за управни работи: i) да предвидат можност, судските органи, на барање на една од странките, да ги водат споровите на регионални или малцински јазици; и/или ii) да овозможат, кога една од странките треба лично да се појави пред судот, да може да се изразува на својот регионален или малцински јазик и притоа да не биде изложена на дополнителни трошоци; и/или iii) да овозможат, документите и доказите да бидат дадени на регионален или малцински јазик, доколку е потребно со помош на преведувачи и преводи. г) да преземат мерки со цел, примената на алинеите i и iii од ставовите б и в и евентуалното користење на преведувачи и преводи да не им наметнат дополнителни трошоци на заинтересираните. (2) Страните се обврзуваат: а) да не ја одбијат валидноста на правните акти усвоени во државата само поради фактот што се напишани на регионален или малцински јазик; или б) да не ја одбијат валидноста на правните акти меѓу странките усвоени во државата само поради фактот што се напишани на регионален или малцински јазик и да предвидат можност да бидат поднесувани против трети заинтересирани страни кои не се служат со тие јазици, под услов содржината на актот да им биде соопштена од неговиот подносител; или в) да не ја одбијат валидноста на правните акти меѓу странките донесени во државата само поради фактот што се напишани на регионален или малцински јазик. (3) Страните се обврзуваат да ги направат достапни на регионален или малцински јазик најзначајните законски текстови на национално ниво и оние кои посебно ги засегаат корисниците на тие јазици, освен ако таквите текстови не се веќе достапни на некој друг начин.

Член 10- Административни власти и јавни служби

(1) Во административните единици на државата во кои бројот на корисници на регионални или малцински јазици ги оправдува долунаведените мерки, а според ситуацијата на секој јазик, Страните се обврзуваат, во мера во која тоа е навистина можно: а) i) да се грижат, тие административни власти да ги користат регионалните или малцинските јазици; или ii) да се грижат, нивните службеници кои доаѓаат во контакт со странки да го користат регионалниот или малцинскиот јазик во нивните односи со лицата кои им се обраќаат на тие јазици; или iii) да се грижат, корисниците на регионалните или малцинските јазици, своите усни или писмени барања да можат да ги поднесуваат и одговорите да ги добиваат на тие јазици; или iv) да се грижат, корисниците на регионалните или малцинските јазици, своите усни или писмени барања да можат да ги поднесуваат на тие јазици; или v) да се грижат, корисниците на регионалните или малцинските јазици да можат валидно да доставуваат документи напишани на тие јазици; б) да му стават на располагање на населението административни формулари и текстови за секојдневна употреба на регионален или малцински јазик, или двојазични; в) да им овозможат на административните власти да ги составуваат документите на регионален или малцински јазик.

(2) Што се однесува до локалните или регионалните власти на чија територија бројот на корисниците на регионални или малцински јазици ги оправдува долунаведените мерки, Страните се обврзуваат да овозможат и/или поттикнат: а) користење на регионалните или малцинските јазици во локалната или регионалната управа; б) можност, корисниците на регионалните или малцинските јазици да поднесуваат усни или писмени барања на тие јазици; в) печатење од страна на регионалните власти на нивните официјални текстови и на регионални или малцински јазици; г) печатење од страна на локалните власти на нивните официјални текстови и на регионални или малцински јазици; д) употреба на регионалните или малцинските јазици од страна на регионалните власти во расправата во нивните собранија, но без притоа да се исклучи употребата на официјалниот (официјалните) јазик (јазици) на државата; е) употреба на регионалните или малцинските јазици од страна на локалните власти во расправата во нивните собранија, но без притоа да се исклучи употребата на официјалниот (официјалните) јазик (јазици) на државата; ж) употреба или прифаќање, во определен случај заедно со називите на официјалниот (официјалните) јазик (јазици), на традиционалните и точните топоними што постојат во регионалните или малцински јазици.

(3) Што се однесува до јавните служби кои ги вршат административните власти или други лица за нивна сметка, Страните договорнички се обврзуваат, на териториите на кои се во употреба регионални или малцински јазици, во функција на состојбата на секој јазик и во мера во која тоа е навистина можно: а) да се грижат, регионалните или малцинските јазици да се користат при давањето на услуги; или б) да им овозможат на корисниците на регионалните или малцинските јазици, барањата и одговорите да ги поднесуваат и добиваат на тие јазици; или в) да им овозможат на корисниците на регионалните или малцинските јазици, барањата да ги поднесуваат на тие јазици.

(4) Со цел да се реализираат одредбите од ставовите 1, 2 и 3 што ги прифатиле, Страните се обврзуваат да преземат една или повеќе од следните мерки: а) евентуален усмен или писмен превод; б) вработување и, во даден случај, обучување на доволен број функционери и други потребни службеници; в) задоволување, во рамките на можното, на барањата јавните службеници кои говорат на еден регионален или малцински јазик да бидат распределени на работа на територијата каде таквиот јазик е во употреба.

(5) На барање на заинтересираните, Страните се обврзуваат да ја овозможат употребата на семејните имиња на регионални или малцински јазици.

Член 11 – Медиуми (1) Страните се обврзуваат, на корисниците на регионалните и малцинските јазици, на териториите на кои тие јазици се во употреба, а според состојбата на секој јазик и доколку државните органи, на директен или индиректен начин, имаат надлежност, власт или улога во таа област, со почитување на принципите на независност и самостојност на медиумите: а) доколку радиото и телевизијата вршат дејност од општествен карактер: i) да обезбедат отворање барем на една радио станица и на еден телевизиски канал на регионални или малцински јазици; или ii) да го поддржат и/или олеснат отворањето барем на една радио станица и на еден телевизиски канал на регионални или малцински јазици; или iii) да преземат соодветни мерки со цел, на програмите да бидат застапени емисии на регионални или малцински јазици. б) i) да го поттикнуваат и/или олеснат отворањето барем на една радио станица на

регионален или малцински јазик; или ii) да го поттикнуваат и/или олеснат редовното емитување на програми на регионални или малцински јазици; в) i) да го поттикнуваат и/или олеснат отворањето барем на еден телевизиски канал на регионални или малцински јазици; или ii) да го поттикнуваат и/или олеснат редовното емитување на телевизиски програми на регионални или малцински јазици; г) да ги поттикнуваат или олеснат производството и емитувањето на аудио и аудио-визуелни дела на регионални или малцински јазици; д) i) да го поттикнуваат и/или олеснат издавањето и/или постоењето барем на еден весник на регионални или малцински јазици; или ii) да го поттикнуваат и/или олеснат редовното објавување на новински статии на регионални или малцински јазици; е) i) да ги покриваат дополнителните трошоци на медиумите кои користат регионални или малцински јазици, кога законот предвидува финансиска помош за медиумите; или ii) да ги прошират постојните мерки за финансиска помош на аудиовизуелните производи на регионални или малцински јазици; е) да го поддржуваат формирањето на новинарски и други кадри за медиумите кои користат регионални или малцински јазици. (2) Страните се обврзуваат да ја гарантираат слободата на директниот прием на радио и телевизиските емисии од соседните земји на јазик кој се говори во слична или идентична форма на регионалниот или малцинскиот јазик и да не се спротиставуваат на пренесувањето на радио и телевизиските програми на соседните земји на тој јазик. Освен тоа, тие се обврзуваат да не наметнуваат никакви ограничувања на слободата на изразувањето и слободниот проток на информации во печатот на јазик кој се говори во вид што е идентичен или близок на регионалниот или малцинскиот јазик. Вршењето на слободите наведени погоре коешто содржи извесни права и одговорности може да наметнува извесни формалности, услови, ограничувања или санкции предвидени со законот, коишто претставуваат неопходни мерки во едно демократско општество за националната безбедност, територијалниот интегритет или јавната безбедност, заштитата на поредокот и превенцијата на криминалот, заштитата на здравјето или на моралот, заштитата на угледот или правата на други, зспречување на ширењето на доверливи информации или за гарантирање на угледот и непристрасноста на судската власт. (3) Страните се обврзуваат, интересите на корисниците на регионалните или малцинските јазици да бидат застапувани или земени предвид во рамките на евентуално формирани тела во согласност со законот, а чија цел е да се гарантираат слободата и плурализмот на медиумите.

Член 12 - Културни активности и институции (1) Во областа на културните активности и институции - посебно во врска со библиотеки, видеотеки, културни центри, музеи, архиви, академии, театри и кина, како и во врска со книжевното творештво и кинематографија, изразување на народната култура, фестивали и производи на културата, во што се вклучени нови технологии.

- Страните се обврзуваат, во однос на територијата на која се говорат тие јазици и во рамките на надлежностите, овластувањата и улогата на државните органи во таа област: а) да ги поттикнуваат изразните средства и иницијативите својствени за регионалните или малцинските јазици и да ги унапредуваат начините за пристап кон делата произведени на тие јазици; б) да ги унапредуваат начините за пристап на други јазици на делата произведени на регионални или малцински јазици, преку развивање и помагање на активностите во врска со преведувањето, синхронизацијата, пост-синхронизацијата и титлувањето; в) да го унапредуваат пристапот на регионалните или малцински јазици на дела произведени на други јазици преку развивање и помагање на активностите во врска со преведувањето, синхронизацијата, пост-синхронизацијата и титлувањето; г) да се грижат, телата задолжени за организирање или поддршка на одделните видови културни активности да ги обединат во соодветна мера познавањето и употребата на регионалните или малцинските јазици и култури во акциите за кои покренуваат иницијатива или кои ги поддржуваат; д) да им ставаат на располагање на телата задолжени да организираат или поддржат определена културна активност службеници кои, освен јазикот (јазиците) на другото население, го владеат и регионалниот или малцинскиот јазик; е) да го поттикнуваат непосредното учество на претставниците на корисниците на регионалните или малцинските јазици во обезбедувањето услови и планирањето на културните активности; е) да го поттикнуваат и/или поддржуваат формирањето на едно или повеќе тела задолжени да собираат, чуваат или презентираат или објавуваат дела создадени на регионални или малцински јазици; ж) доколку е потребно, да формираат и/или да ги унапредуваат и финансираат службите за преведување и

терминолошкото истражување со цел, на секој регионален или малцински јазик да се одржува и развива соодветна административна, трговска, економска, социјална, технолошка или правна терминологија. (2) Што се однесува на другите територии на кои регионалните и малцинските јазици не се во традиционална употреба, Страните се обврзуваат, доколку тоа го оправдува бројот на корисниците на регионалниот или малцинскиот јазик, да ги дозволат, поттикнуваат и/или предвидат соодветните културни активности или служби согласно со предходниот став. (3) Во својата културна политика во странство, Страните се обврзуваат да им дадат соодветно место на регионалните или малцинските јазици и на културата чиј израз се тие јазици.

Член 13 - Општествено-економски живот (1) Во врска со економските и општествените активности на ниво на земјата, Страните се обврзуваат: а) да ги отстранат од своето законодавство сите одредби со кои без оправдани причини се забранува или ограничува примената на регионалните или малцинските јазици во документите коишто се однесуваат на економскиот или општествениот живот, односно во договорите за работа и во стручните документи како што се упатствата за користење на производите или опремата; б) да го забранат внесувањето во внатрешните прописи на претпријатијата и во личните документи на клаузули со кои се исклучува или ограничува употребата на регионалните или малцинските јазици, барем меѓу корисниците на истиот јазик; в) да се спротиставуваат на практиката чија цел е да се попречува користењето на регионалните или малцинските јазици во економските и општествените активности; г) да ја олеснуваат и/или поттикнуваат на други начини употребата на регионалните или малцинските јазици.

(2) Во доменот на општествено-економските активности, Страните се обврзуваат, во рамките на надлежностите на државните органи, на територијата на која се применуваат регионалните или малцинските јазици и во мера во која тоа е навистина можно: а) во своите финансиски и банкарски прописи да ги утврдат модалитетите коишто овозможуваат, под услови компатибилни со трговската практика, користење на регионалните или малцинските јазици во пополнувањето на платните налози (чекови, меници, итн.) или на други финансиски документи, или, доколку е потребно, да се грижат за спроведувањето на таквите прописи; б) во економскиот и општествениот сектор којшто е под нивна непосредна контрола (јавен сектор), да спроведуваат активности со кои се поттикнува употребата на регионалните или малцинските јазици; в) да се грижат општествените институции како што се болниците, пензионерските домови, центрите за згрижување да ги примаат и да се грижат за корисниците на регионален или малцински јазик коишто имаат потреба од здравствена нега или од нега поради старост и други причини; г) на соодветен начин да се погрижат, упатствата за безбедност да бидат напишани и на регионални или малцински јазици; д) да ги направат достапни на регионален или малцински јазик информациите во врска со правата на потрошувачите што ги доставуваат надлежните власти.

Член 14 - Прекугранична размена (1) Страните се обврзуваат: а) да ги применуваат постојните двострани и повеќестрани спогодби потпишани со државите во кои истиот јазик се користи на идентичен или сличен начин, или да се потрудат, доколку е потребно, да заклучат такви спогодби на начин кој ќе овозможи унапредување на контактите меѓу корисниците на ист јазик во соодветните држави, во областа на културата, образованието, информирањето, стручното образование и перманентното образование; б) во интерес на регионалните или малцинските јазици, да ја олеснат и/или унапредуваат соработката од обете страни на границата, посебно меѓу регионалните или локалните власти на чија територија истиот јазик се употребува на идентичен или сличен начин.

ДЕЛ IV - Примена на Повелбата

Член 15 - Периодични извештаи (1) Од време на време, Страните ќе му доставуваат на Генералниот секретар на Советот на Европа, во облик што ќе го утврди Комитетот на министрите, извештај за политиката што се спроведува во согласност со Делот II на оваа Повелба и за мерките преземени во врска со примената на одредбите од Делот III што ги прифатиле. Првиот извештај треба да биде доставен во годината која доаѓа по стапувањето во

сила на оваа Повелба по однос на Страните, а другите извештаи - во интервали од три години по првиот извештај. (2) Страните ќе ги објават своите извештаи.

Член 16 - Разгледување на извештаите (1) Извештаите доставени до Генералниот секретар на Советот на Европа врз основа на членот 15 ги разгледува Комитетот на експерти формиран согласно член 17. (2) Телата или здруженијата кои законски постојат кај едната Страна можат да му се обраќаат на Комитетот на експертите за прашања што се однесуваат на обврските што ги презела таа Страна според Дел III на оваа Повелба. По консултациите со заинтересираната Страна, Комитетот на експертите, при подготвувањето на извештајот наведен во став 3 на овој член, може да ги земе предвид тие информации. Тие тела или здруженија, освен тоа, согласно со Делот II, можат да доставуваат и изјави во врска со политиката што ја спроведува една од Страните. (3) Врз основа на извештаите наведени во став 1 и информациите наведени во став 2, Комитетот на експертите подготвува извештај што му се доставува на Комитетот на министрите. Кон извештајот се доставуваат и евентуалните забелешки на Страните, а Комитетот на министрите може истиот да го објави. (4) Извештајот наведен во став 3 треба да ги опфати предлозите на Комитетот на експертите доставени до Комитетот на министрите заради евентуално подготвување на негови препораки до една или повеќе Страни. (5) Генералниот секретар на Советот на Европа му поднесува на Парламентарното собрание двогодишен детален извештај за реализацијата на оваа повелба.

Член 17 - Комитет на експерти (1) Комитетот на експерти го сочинуваат по еден член од секоја Страна кого го именува Комитетот на министрите од списокот на личности кои имаат највисок морален интегритет и компетентност во областа опфатена со Повелбата, предложени од заинтересираната Страна. (2) Членовите на Комитетот се именуваат за период од шест години, со можност за повторен избор. Доколку некој член не може да го исполни својот мандат, тој се заменува во согласност со процедурата предвидена во став 1, а членот кој ќе го замени го исполнува времетраењето на мандатот на неговиот предходник. (3) Комитетот на експертите донесува свој деловник за работа. Неговиот секретаријат го организира Генералниот секретар на Советот на Европа.

Дел V- Завршни одредби

Член 18 (1) Оваа Повелба е отворена за потпишување за државите членки на Советот на Европа. ...

Од УНИВЕРЗАЛНАТА ДЕКЛАРАЦИЈА ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ ПРАВА⁹

UNIVERSAL DECLARATION OF LINGUISTIC RIGHTS

PRELIMINARY
Concepts

TITLE

Article 1 (1) This Declaration considers as a language community any human society established historically in a particular territorial space, whether this space be recognized or not, which identifies itself as a people and has developed a common language as a natural means of communication and cultural cohesion among its members. The term language proper to a territory refers to the language of the community historically established in such a space. (...) (5) This Declaration considers as a language group any group of persons sharing the same language which is established in the territorial space of another language community but which does not possess historical antecedents equivalent to those of that community. **Examples of such groups are immigrants, refugees, deported persons and members of diasporas.**

⁹ Институциите и невладините организации, собрани во Барселона од 06 до 09 јуни 1996 год. со потпис ја претставија Универзалната декларација за лингвистички права.

Article 2 (1) This Declaration considers that, whenever various language communities and groups share the same territory, the rights formulated in this Declaration must be exercised on a basis of mutual respect and in such a way that democracy may be guaranteed to the greatest possible extent. (2) In the quest for a satisfactory sociolinguistic balance, that is, in order to establish the appropriate articulation between the respective rights of such language communities and groups and the persons belonging to them, various factors, besides their respective historical antecedents in the territory and their democratically expressed will, must be taken into account. Such factors, which may call for compensatory treatment aimed at restoring a balance, include the coercive nature of the migrations which have led to the coexistence of the different communities and groups, and their degree of political, socioeconomic and cultural vulnerability.

Article 28 All language communities are entitled to an education which will enable their members to acquire a thorough knowledge of their cultural heritage (history, geography, literature, and other manifestations of their own culture), as well as the most extensive possible knowledge of any other culture they may wish to know.

Article 39 The communities described in Article 1, paragraphs 3 and 4, of this Declaration, and the groups mentioned in paragraph 5 of the same article, are entitled to an equitable representation of their language in the communications media of the territory where they are established or where they migrate. This right is to be exercised in harmony with the rights of the other language groups or communities in the territory.

FINAL DISPOSITIONS

First

This Declaration proposes the creation of a Council of Languages within the United Nations Organization. The General Assembly of the United Nations Organization is to be responsible for setting up this Council, defining its functions and appointing its members, and for creating a body in international law to protect language communities in the exercise of the rights recognized in this Declaration.

Second

This Declaration recommends and promotes the creation of a World Commission on Linguistic Rights, a non-official, consultative body made up of representatives of non-governmental organizations and other organizations working in the field of linguistic law. (...).

III. БИЛАТЕРАЛНИ СПОГОДБИ

СПОГОДБА

меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора за заштита на македонското национално малцинство во Србија и Црна Гора и заштита на српското и црногорското национално малцинство во Република Македонија¹⁰

Република Македонија и Србија и Црна Гора (во натамошниот текст: Договорни страни),

Поаѓајќи од фактот за постоење на македонско национално малцинство во Србија и Црна Гора и на српско и црногорско национално малцинство во Република Македонија (во натамошниот текст: национални малцинства);

Нагласувајќи ја својата заедничка цел за создавање демократско општество, кое на граѓаните ќе им обезбеди целосно оставрување на човековите права и основни слободи, како и слободно изразување на нивните легитимни интереси и стремежи;

Решени да обезбедат највисоко ниво на правна заштита на националните малцинства и развој на нивниот национален, културен, јазичен и верски идентитет;

Свесни дека идентитетот на националните малцинства и остварувањето на човековите права и слободи на нивните припадници се вредности кои треба да се чуваат и развиваат;

Констатирајќи дека соработката во врска со заштитата на националните малцинства придонесува за унапредување на добрососедските односи, заемно разбирање, пријателство и соработка меѓу државите и јакнење на безбедноста во регионот;

Имајќи го предвид определувањето на Договорните страни за вклучување во евроатлантските интеграции;

Почитувајќи ги меѓународните принципи и норми за заштита на националните малцинства содржани во следниве документи: Повелбата на Обединетите нации, Општата декларација за правата на човекот, Меѓународната конвенција за укинување на сите облици на расна дискриминација, Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, Конвенцијата на УНЕСКО за борба против дискриминацијата во областа на образованието, Декларацијата на ОН за укинување на сите облици на нетолеранција и дискриминација кои се темелат на вероисповедта или верувањето, Декларација на ОН за правата на лицата кои припаѓаат на национални или етнички, верски и јазични малцинства; Завршниот документ на КЕБС за човековата димензија од Копенхаген 1990 година, Париската повелба за нова Европа 1990, Хелсиншкиот документ на КЕБС од 1992 година, Повелбата за безбедност на Европа од Истанбул 1999 година, Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Европската повелба за регионални или малцински јазици, Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства; Членот 4 од Договорот за регулирање на односите и унапредување на соработката меѓу Република Македонија и СРЈ, 1996 година,

Се договорија:

Член 1 (1) Припадноста кон националните малцинства се заснова на слободен сопствен избор. Поради изборот, како и поради остварување на правата поврзани со изборот, припадниците на малцинствата нема да имаат никакви негативни последици. (2) Припадниците на националните малцинства ќе уживаат рамноправен третман пред законот и еднаква правна заштита. (3) Договорните страни се обврзуваат да ги унапредуваат условите потребни за одржување и развивање на идентитетот и правата на националните малцинства во целина.

¹⁰ Ратификувана на 2(4)1(1)2004 г. (СВРМ 83/2004), а стапена во сила на 19 јули 2005 година

Член 2 (1) Припадниците на националните малцинства имаат право на изразување, зачувување и развивање на етничкиот, културниот, јазичниот и верскиот идентитет. (2) Договорните страни ќе се воздржуваат од политика и мерки кои имаат за цел асимилација на припадниците на малцинствата и ќе ги штитат од практиката чија цел е асимилацијата.

Член 3 (1) Договорните страни им го признаваат правото на припадниците на националните малцинства усмено и писмено да го користат мајчиниот јазик во приватниот и јавниот живот, како правото личните имиња да им бидат запишани во личните и официјалните документи и на мајчиниот јазик и писмо. (2) Во рамките на националното законодавство, Договорните страни ќе им овозможат на припадниците на националните малцинства користење на мајчиниот јазик во локалната администрација, пред административните и судските органи, како и истакнување на топографски натписи, имиња на места, улици и јавни установи на јазиците на малцинствата.

Член 4 (1) Со соодветни законодавни мерки Договорните страни ќе им овозможат на припадниците на националните малцинства да го изучуваат својот мајчин јазик или да се школуваат на својот мајчин јазик. (2) Договорните страни ќе ја поттикнуваат просветната соработка и размена во врска со образованието на националните малцинства- особено по пат на размена на стручни лица, училишни програми, учебници и друг наставен материјал, со доделување стипендии и учество на наставници и учители на семинари постветени на стручно усовршување, како и соработка на училиштата и заемни посети на ученици учители. (3) Договорните страни ќе го поттикнуваат образованието на сите припадници на општеството за историјата и културата на националните малцинства.

Член 5 (1) Припадниците на националните малцинства имаат право, поединечно или во заедница со останатите членови на својата група, да го изразуваат и развиваат својот етнички, јазичен и верски идентитет, а Договорните страни ќе создаваат услови и ќе донесуваат мерки потребни за таа цел.

Во таа смисла Договорните страни ќе:

- го поддржуваат и помагаат слободното организирање и здружување на припадниците на националните малцинства со цел да се зачува националниот и културниот идентитет, востановување и функционирање на организации, здруженија и институции кои ги претставуваат интересите на националните малцинства и ќе обезбедат нивно учество во јавните работи, особено на оние кои се однесуваат на нив, во областа на културата, образованието и информирањето;

- го поттикнуваат одржувањето на слободни и директни контакти меѓу припадниците и организациите на националните малцинства со матичната земја, како и соработка со сонародниците на другите земји со меѓународни и невладини организации;

го помагаат одржувањето на културни манифестации кои придонесуваат за унапредување на идентитетот и културата на националните малцинства;

- овозможуваат издавачка дејност на националните малцинства, како и испраќање книги, списанија, носачи на слика и звук на малцинските организации за некомерцијални цели и како такви ослободени од царини и придонеси.

Член 6 (1) Договорните страни ќе обезбедат услови за зачувување на културното богатство на националните малцинства. Договорните страни зачувувањето на културното богатство на националните малцинства ќе го регулираат со посебна спогодба. (2) Договорните страни ќе ги поттикнуваат и поддржуваат научните истражувања и студии за историјата, културата и современата положба на националните малцинства. При таквите истражувања ќе го поттикнуваат учеството на припадниците на националните малцинства. Заради прибавување на научен материјал и граѓа којшто се однесува на историјата, културата и положбата на националните малцинства, договорните страни, согласно внатрешното законодавство, ќе овозможат увид во архивската граѓа.

Член 7 (1) Договорните страни го признаваат правото на малцинствата на информирање преку печат, радио и телевизија на јазикот и писмото на малцинството и ќе ја помагаат

информативната дејност на малцинствата. (2) Согласно внатрешното законодавство, Договорните страни ќе овозможат редовно емитување програми на радиото и телевизијата на јазикот на малцинството, во зона на покриеност и во времетраење кое ќе биде спогодбено утврдено, како и преземање и дистрибуција на радио и телевизиската програма на матичната земја.

Член 8 (1) Договорните страни ќе овозможат делотворно учество на малцинствата во донесувањето одлуки кои се однесуваат на правата и положбата на малцинствата на локално, регионално и на државно ниво и нивна соодветна застапеност во претставничките тела на сите нивоа. (2) Договорните страни при менување на административните и изборните единици на ниво на држава и локална самоуправа ќе ги консултират организациите на националните малцинства.

Член 9 (1) Договорните страни ќе обезбедат услови за рамноправно учество на припадниците на националните малцинства во социјалниот и економскиот живот. Во таа смисла ќе донесуваат соодветни мерки за поттикнување на економскиот развој во подрачјата населени со национални малцинства. Договорните страни ќе се воздржуваат од мерки кои го менуваат етничкиот состав на населението во областите во кои живеат националните малцинства, а чија цел е ограничување на правата и слободите на припадниците на националните малцинства.

Член 10 (1) Во интерес на националните малцинства, Договорните страни ќе ги поттикнуваат сите облици на прекугранична соработка и во нив ќе ги вклучуваат припадниците на националните малцинства.

Член 11 (1) Договорните страни обврските од оваа Спогодба ќе ги земат предвид при склучување други заемни спогодби и програми за соработка, коишто се однесуваат на правата и положбата на националните малцинства.

Член 12 (1) За остварувањето на обврските преземени со оваа Спогодба, Договорните страни ќе обезбедат соодветна, вклучувајќи и финансиска поддршка.

Член 13 (1) Ниту една одредба од Спогодбата не смее да се толкува или спроведува во смисла на намалување на правата и слободите кои на припадниците на националните малцинства им се гарантирани во моментот на потпишување на оваа Спогодба.

Член 14 (1) Договорните страни воспоставуваат посебна меѓувладина Мешовита комисија која го следи спроведувањето на оваа Спогодба. Договорните страни во Комисијата делегираат еднаков број претставници, а задолжително претставници на малцинствата. (2) Мешовитата комисија се состанува по потреба, односно најмалку еднаш годишно, наизменично во Република Македонија, односно Србија и Црна Гора. (2) Задачи на меѓувладината Мешовита комисија:
- ги разгледува актуелните прашања во врска со националните малцинства;
- го разгледува оставрувањето на обврските од оваа Спогодба;
- им поднесува препораки на владите во врска со остварувањето на Спогодбата и евентуалните измени на Спогодбата.
(3) Заклучоците на Мешовитата комисија се донесуваат врз основа на согласност на делегациите на Договорните страни.

Член 15 (1) Оваа Спогодба подлежи на ратификација согласно националното законодавство на Договорните страни. (2) Оваа Спогодба влегува во сила со денот на приемот на последната од нотите со кои Договорните страни по дипломатски пат се известуваат дека се исполнети условите кои ги бара националното законодавство за нејзино влегување во сила.

Член 16 (1) Оваа спогодба важи пет години од влегувањето во сила. Доколку ниту една од Договорните страни не ја откаже Спогодбата, во писмена форма, најмалку шест месеци пред истекот на нејзината важност, Спогодбата автоматски се продолжува за уште пет години.

Спогодбата е склучена на 06 јули 2004 година во Скопје во два оригинални примерока, на македонски и на српски јазик, кои се еднакво веродостојни.

СПОГОДБА меѓу Република Македонија и Република Хрватска за заштита на правата на македонското малцинство во Република Хрватска и хрватското малцинство во Република Македонија

Република Македонија и Република Хрватска (во натамошниот текст: страните),

Поаѓајќи од фактот за постоење на македонско малцинство во Република Хрватска и хрватско малцинство во Република Македонија (во натамошниот текст: националните малцинства),

Со намера за обезбедување највисок степен на правна заштита како и зачувување и развој на националните идентитети на националните малцинства кои живеат во Република Македонија и во Република Хрватска,

Во согласност со меѓународните договори и другите документи за човекови права и основни слободи, како и за заштита на национални малцинства, а особено:

- Повелбата на Обединетите Нации, Универзалната Декларација за правата на човекот, Меѓународната Конвенција за елиминирање на сите форми на расна дискриминација, Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, Конвенцијата за правата на детето, Декларацијата за укинување на сите облици на нетрпеливост и дискриминација врз основа на верата и убедувањата, Декларацијата за правата на лицата припадници на национални или етнички, верски и јазични малцинства;
- Релевантните документи усвоени од Организацијата за европска сигурност и соработка, а особено Документот усвоен на Конференцијата за човековата димензија во Копенхаген 1990 година, како и Извештајот од Состанокот на владините експерти за заштита на националните малцинства, одржан во Женева во 1991 година;
- Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Европската повелба за регионални и малцински јазици, Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства и останатите релевантни документи на Советот на Европа;
- Инструментот на Централноевропската иницијатива за заштита на националните малцинства;

Поаѓајќи од решенијата предвидени со националните законодавства на страните,

Свесни за важноста на правата на националните малцинства и нивната квалитетна заштита како еден од принципите на кои се заснова Европската Унија,

Утврдувајќи дека заштитата на правата на националните малцинства придонесува кон политичката и општествената стабилност на државата во која живеат,

Потврдувајќи дека националните малцинства претставуваат интегрален дел на општеството и државата во која живеат и дека ја збогатуваат материјалната и духовната култура на земјата, како и дека придонесуваат кон продлабочување на пријателството и соработката помеѓу страните на оваа Спогодба,

Се договорија за следново:

Член 1 Секоја од страните:

- на припадниците на националното малцинство ќе им го гарантира и осигура правото на изразување, зачувување и развивање на нивниот национален, културен, јазичен и верски идентитет;
- ќе вложува напори да обезбедат, во рамките на своите можности и својот образовен систем, припадниците на националното малцинство да го изучуваат својот јазик, односно да посетуваат настава на тој јазик;

- се обврзува да создаде услови за управување на приватни установи за образување и обука на мајчин јазик;
- ќе превземе соодветни чекори за создавање услови за ефикасно учество на припадниците на малцинствата во јавните работи, особено во оние што се од нивен интерес.

Член 2 Секоја од страните се обврзува на припадниците на националното малцинство да им обезбеди:

- слобода на избор и изразување за припадност на националното малцинство, како и уживање на сите права поврзани со тој избор;
- право на уживање на принципот на не-дискриминација како што е предвиден со меѓународните документи;
- право на заштита од секоја активност која го загрозува или може да го загрози нивниот опстанок;
- културна автономија, преку одржување, развој и искажување на сопствената култура, како и со зачувување и заштита на своите културни добра и традиции;
- право за зачувување на националниот идентитет и вероисповед;
- право на образование на јазикот и писмото на националното малцинство, јавна и приватна употреба на јазикот и писмото, информирање, како и употреба на обележјата и симболите на националното малцинство, и
- заштита на рамноправното учество во јавните работи, самоорганизирање и здружување заради остварување на заедничките интереси и уживање на политички и економски слободи.

Член 3 Секоја од страните, во согласност со националните законодавства и во рамките на своите можности, ќе го разработи подрачјето на воспитување и образование на јазикот и писмото на малцинство и ќе овозможи школување на припадниците на малцинство според соодветни програми за кои, пред донесувањето, се добива мислење на здруженијата на националното малцинство.

Соодветните програми на јазикот и писмото на националното малцинство во општиот дел задолжително содржат дел чија содржина е во врска со особеноста на националното малцинство (мајчин јазик, книжевност, историја, географија и културно творештво на националното малцинство и на неговиот матичен народ), едновременно незанемарувајќи го изучувањето на истите овие области за мнозинскиот народ;

Секоја од страните ќе ја поттикнува соработката и размената во областа на образованието во делот кој се однесува на образованието на националното малцинство, особено со размена на просветни експерти, училишни програми, учебници и други наставни материјали, ќе овозможи доделување стипендии и учество на семинари за стручно усовршување на учителите од националното малцинство и ќе ја поттикнува директната соработка на училиштата, односно создавање услови за заемни посети на учители и ученици.

Член 4 Секоја од страните ќе го поддржуваат вработувањето на стручно оспособени кадри кои доаѓаат од редовите на припадниците на националното малцинство, на сите нивоа и форми на образование.

Член 5 Секоја од страните, со особено внимание, ќе го следи остварувањето на културните потреби на припадниците на националното малцинство и за таа цел:

- ќе поттикнува основање културно-образовни центри како и работа на други сродни установи;
- ќе поддржува испраќање книги, списанија, носачи на слики и тон на таквите установи во некомерцијални цели, сопствената издавачка дејност на малцинство, гостување на професионални и аматерски културно-уметнички друштва т.е. организација на културни и уметнички настапи, кои придонесуваат кон збогатување на културата и идентитетот на припадниците на малцинствата во двете земји;
- ќе ги заштитува културните добра на своите подрачја кои се поврзани со историјата на малцинство, односно ќе ги поддржува таквите активности на малцинство;

- ќе го препознава малцинското културно наследство како интегрален дел на националниот културен идентитет и ќе поддржува запознавање на мнозинската популација со таа малцинска култура;

- ќе ги поддржува заедничките активности на припадниците на двете национални малцинства со уверение дека таквите активности придонесуваат кон зближување и на самите Страни.

Член 6 Секоја од страните се обврзува на припадниците на малцинство да им обезбеди слободна употреба на јазикот и писмото на националното малцинство во приватниот и јавниот живот.

Секоја од страните се обврзува, на подрачјата каде што живеат припадниците на националното малцинство, во согласност со внатрешното законодавство и усвоените меѓународно-правни стандарди, да обезбеди службена употреба на јазикот и писмото на националното малцинство.

Член 7 Секоја од страните го признава правото на малцинство за информирање по пат на печат, радио и телевизија на јазикот и писмото на малцинство.

Секоја од страните ќе го олесни пристапот до медиумите на припадниците на малцинството и во согласност со усвоените меѓународно-правни стандарди и со своето внатрешно законодавство ќе:

- поддржува издавање печатени медиуми на јазикот и писмото на малцинство;
- поддржува емитување радио и телевизиски програми на јазикот на малцинство,
- поттикнува преземање и дистрибуција на радио-телевизиски програми од матичната земја;
- ја поддржува материјално информативната дејност на националното малцинство, во рамките на своите можности.

Член 8 Секоја од страните ќе ги почитува правата на припадниците на националното малцинство за слободно изразување на верската припадност, за практикување на верата и одржување верски обреди и верска поука, како и основање на верски установи, организации и здруженија.

Член 9 Секоја од страните ќе поттикнува:

- соодветно учество на припадниците на малцинство во донесувањето одлуки на локално, регионално и државно ниво, а кои се однесуваат на правата и положбата на малцинства и
- застапеност во управните тела на сите нивоа на државната управа, во согласност со важечкото законодавство.

Секоја од страните се обврзува дека при територијалното преуредување на локалните и подрачните (регионалните) единици на ниво на државата, ќе водат сметка за тоа припадниците на малцинство да не бидат доведени во понеповолна положба.

Член 10 Секоја од страните ќе ги поддржува истражувањата од областа на историјата, културата и положбата на малцинство. За таа цел ќе се поттикнува учеството на припадниците на малцинство на истражувачки проекти и во работата на научните установи, како и соработката на научните установи во тие истражувања.

Член 11 Секоја од страните ќе им обезбеди на припадниците на малцинство можност за сестрани, слободни и непосредни односи со матичниот народ т.е. со неговите државни и јавни установи, академски и невластни структури. За таа цел, во рамките на сопствените можности, ќе се поддржува развивањето на културни и општествени односи и размената на експерти.

Секоја од страните, правните лица и државјаните на секоја од страните, заради остварување на принципите на оваа Спогодба, можат да даваат поддршка на здруженијата на националното малцинство кои живеат на територијата на другата страна.

Член 12 Во интерес на своето малцинство, секоја од страните ќе ја поддржува меѓународната и стопанската соработка во смислата на оваа Спогодба.

Член 13 За остварување на обврските преземени со оваа Спогодба, секоја од страните, во согласност со своите национални законодавства и во рамките на своите можности, ќе обезбеди соодветна финансиска поддршка.

Член 14 Со цел да се спроведе оваа Спогодба, страните ќе основаат меѓувладина Мешовита комисија која ќе го следи спроведувањето на Спогодбата.

Во Мешовитата комисија, секоја од страните ќе назначи еднаков број претставници, меѓу кои ќе се наоѓаат и претставници на малцинствата. Мешовитата комисија ќе се состанува најмалку еднаш годишно, наизменично кај секоја од страните на Спогодбата, а ќе се основа во рок од 60 дена од денот на влегување во сила на оваа Спогодба.

Задачите на Мешовитата комисија се:

- разгледување на спроведувањето на Спогодбата;
- поднесување препораки до владите во врска со спроведувањето на Спогодбата.

Страните ги прифаќаат одлуките на Мешовитата комисија по пат на усогласување.

Член 15 Оваа Спогодба влегува во сила на денот на приемот на последното писмено известување по дипломатски пат, со кое страните меѓусебно ќе се известат за нејзино влегување во сила врз основа на завршување на постапката пропишана со нивното внатрешно законодавство.

Член 16 Оваа Спогодба се склучува на неодредено време.

Секоја страна може писмено, по дипломатски пат, да ја откаже оваа Спогодба, која во тој случај престанува да важи шест месеци од датумот на кој другата страна го примила известувањето за откажувањето.

Составена во Загреб на ден 13 октомври 2007 година, во два оригинални примероци на македонски и хрватски јазик при што двата текста се еднакво веродостојни.

За Република Македонија

За Република Хрватска

(крај)